

Haderslev Kommune
Trafik, Anlæg og Ejendomme

Att.: Maiken Henningsen

Dato: 09.07.2025

Museum Sønderjylland - Arkæologi | Sagsnr.: 25/7761

Arkæologisk udtalelse vedr. etablering af ca. 5,1 km cykelsti mellem Starup og Hejsager (Haderslev Kommune).

Arkæologisk udtalelse i henhold til Museumslovens § 25:

Museum Sønderjylland - Arkæologi har modtaget høringsmateriale vedrørende ovennævnte projekt og har foretaget arkivalsk kontrol og arkæologisk vurdering af planområdet.

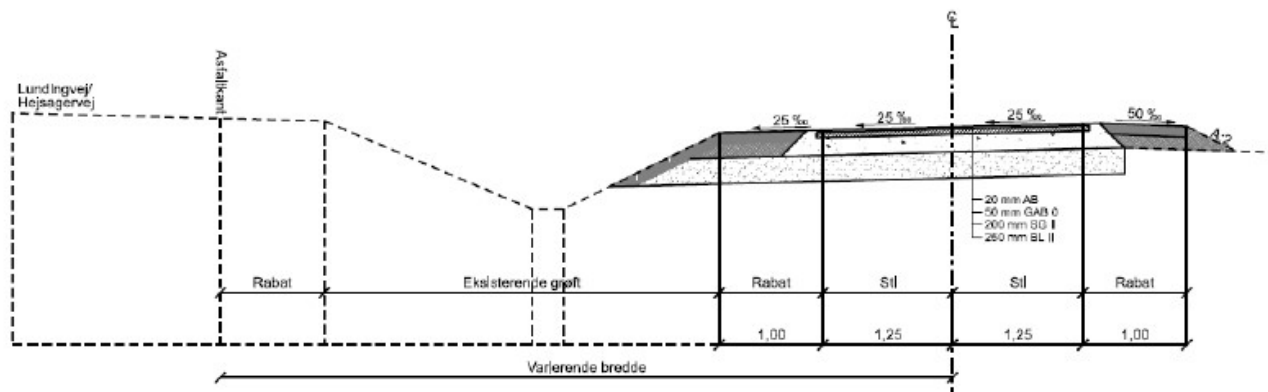
Museet skal gøre opmærksom på, at der ifølge den vejledende udpegning inden for planområdet findes flere beskyttede diger, som er omfattet af Museumslovens §29a. Ifølge museumslovens § 29a må der ikke foretages ændring i tilstanden af sten- og jorddiger og lignende. Det skal her understreges, at der er tale om en vejledende udpegning. Museet opfordrer derfor bygherre til at kontakte Haderslev Kommune for en udførlig liste over beskyttede diger indenfor planområdet, da det er Haderslev Kommune, som er myndighed på dette område.

Det skal her bemærkes, at denne arkæologiske udtalelse alene forholder sig til risikoen for at træffe på væsentlige fortidsminder ved anlægsarbejde inden for det ansøgte område.

Projektbeskrivelse

Efter det oplyste skal der etableres ca. 5,1 km cykelsti langs Lundingvej og Hejsagervej mellem Starup og Hejsager. Bredden på den dobbeltrettede cykelsti oplyses til 2,5 meter. Cykelstien etableres i nordsiden af vejen.

Uddrag fra medsendt materiale: *"Stien placeres bag grøften på det meste af strækningen dog trækkes den tættere på kørebanen (1-1,5 meters afstand) langs ejendomme. Stiens forventede tværsnit kan ses nedenfor."*

Området ligger mestendels i rabatareal langs vejen og berører følgende matr. fra nordvest mod sydøst:

Lunding, Starup: 328, 264, 236, 70, 139, 138, 320, 332, 13a, 319, 14a, 19a, 7000o og 283.

Hejsager, Halk: 842, 829, 34, 756, 7000h, 335, 839, 286, 843, 7000a, 844, 7000n, 258, 19, 912, 342, 88 og 7000t.

Topografisk beskrivelse

Planområdet ligger på Haderslev Næs ca. 1300 meter syd for Haderslev Fjord i og 2500 meter fra Bankel Nor. Grarup Sø og Møllebæk løber nord for planområdet. Terrænet er højtliggende og relativt kuperet morænelandskab. Grarup sø og Møllebæk ligger i en markant dals (se kortbilag).

Tæt omkring området er der registreret flere væsentlige, jordfaste fortidsminder.

Haderslev Næs er i alle perioder i forhistorien og middelalderen præget af bebyggelse og gravpladser. Således også på den aktuelle strækning mellem Hejsager og Starup.

Området er karakteriseret ved adskillige registreringer af gravhøje, flest overpløjede. Således findes langs med vejen en større gruppe høje (blandt andre sb. 18-26 alle Sønder Starup Sogn og sb 170-179 alle Halk Sogn). Museet har udgravet sb. 21 Sønder Starup Sogn og fundet en gravhøj med kammer fra mellemste stenalderperioderne tragtbægerkultur-enkeltgravskultur (3300-2600 f. Kr.)

Bopladsspor kendes fra lokaliteter tæt ved planområdet. Ved Lundinggård syd for Starup er tæt ved vejen registreret fund af to gruber med skår fra førromersk jernalder. (sb. 44 Sønder Starup Sogn). Ligeledes er der fundet en grube med lerkarskår fra førromersk jernalder og sporadiske fragmenter af brændt ben og trækul ved krydset Hejsagervej/Hejsager Næsvej (sb. 289 Halk Sogn).

I den sydvestlige udkant af Starup har Museet udgravet flere arealer med treskibede huse, staklader, brønde og gruber fra ældre og yngre romersk jernalder samt enkelt mindre hustomt fra middelalder (sb. 79 Sønder Starup Sogn).

På Haderslev Næs var magtlandskabet i begyndelsen af 1400-tallet præget en række herremænd og frie bønder, som ejede gårde og voldsteder. Mange af herremændene på Næssets besiddelser bestod af alt fra få til mange gårde af forskellig størrelse. Øst for Starup ligger det fredede middelalderlige voldsted Husted Banke, som har tilhørt en sådan herremand (sb. 41 Sønder Starup Sogn). Ligeledes

har Lundinggård og Olufskær været en frigård i middelalderen. I Halk Sogn er Medstedgård, Bejerholm, Bolet skov, Ultanggård og Langmose også eksempler på denne type adelsgårde/frigårde.

Vi ved desuden af erfaring, at man i forhistorien foretrak at placere sine bopladser højt i terrænet og tæt ved vand – netop en sådan placering, som det aktuelle planområde har.

Museets vurdering

På baggrund af ovenstående er det Museets vurdering, at der er **meget høj risiko** for at støde på væsentlige jordfaste fortidsminder.

Museet anbefaler derfor, at der bliver foretaget en frivillig forundersøgelse indenfor disse dele af planområdet inden anlægsarbejdet går i gang.

Da planområdet området overstiger 5000 m² eller for tracéer er mere end 300 m langt, afholdes udgifterne til forundersøgelse i overensstemmelse med museumsloven af bygherre.

Hvis forundersøgelsen viser, at der findes fortidsminder på arealet, skal disse udgraves, inden de ødelægges ved anlægsarbejdet. I nogle tilfælde er det dog muligt at ændre ved jordindgrebet, så en udgravning ikke bliver nødvendig. Er det ikke muligt, vil udgravningen skulle finansieres af bygherre.

De jordfaste fortidsminder er omfattet af museumslovens § 27. Derfor skal man, hvis man ved anlægsarbejde støder på et fortidsminde, straks indstille arbejdet i det omfang, det berører fortidsmindet, og tilkalde Museum Sønderjylland - Arkæologi.

Yderligere sagsbehandling

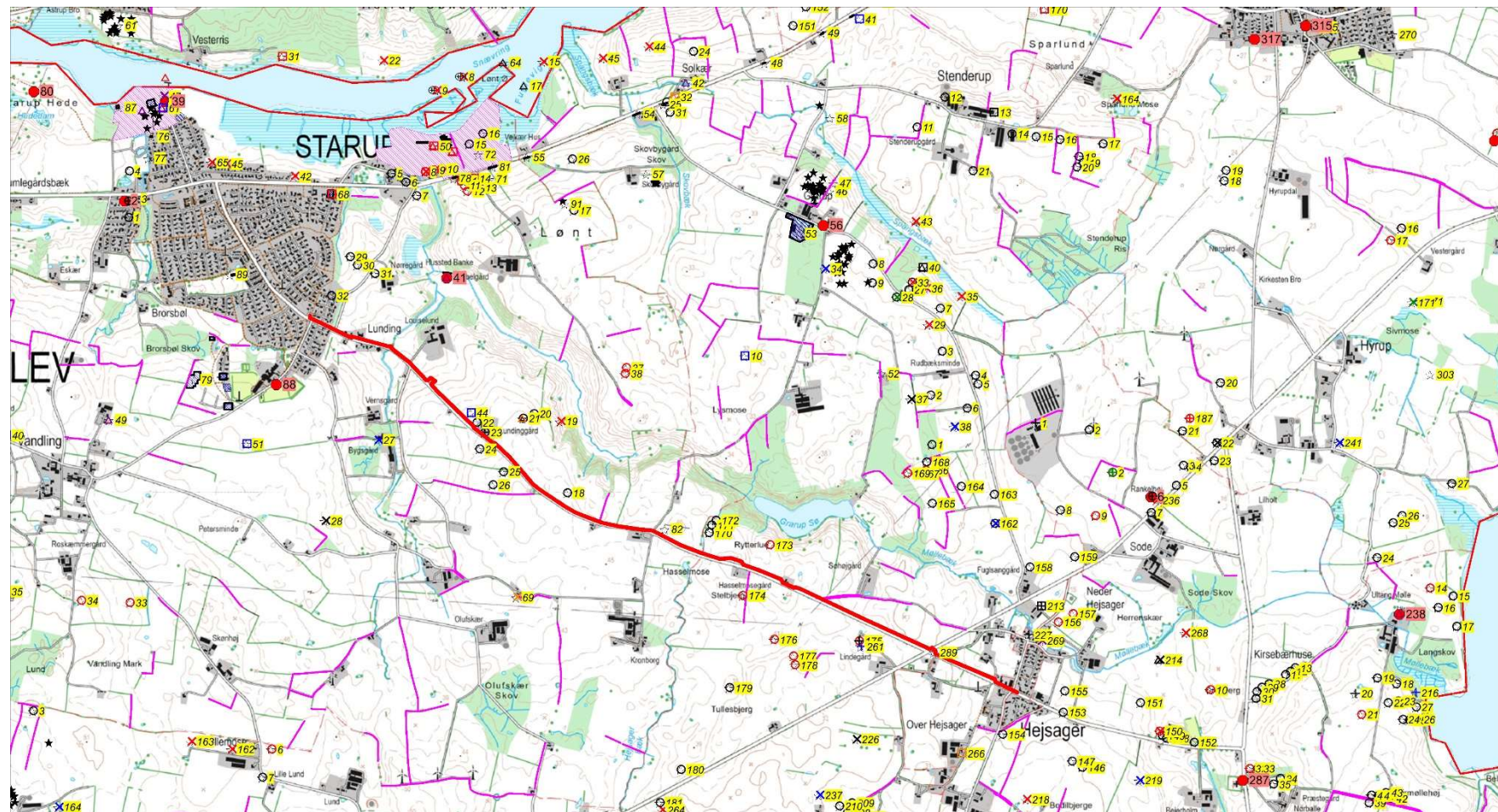
Efter aftale med bygherre udarbejder Museum Sønderjylland - Arkæologi gerne et budget og en tidsplan for en forundersøgelse af området.

Vi beder venligst bygherre oplyse CVR-nummer ved henvendelse.

Henvendelse til Pernille Kruse (65 37 08 23 /pekr@msj.dk).

Med venlig hilsen

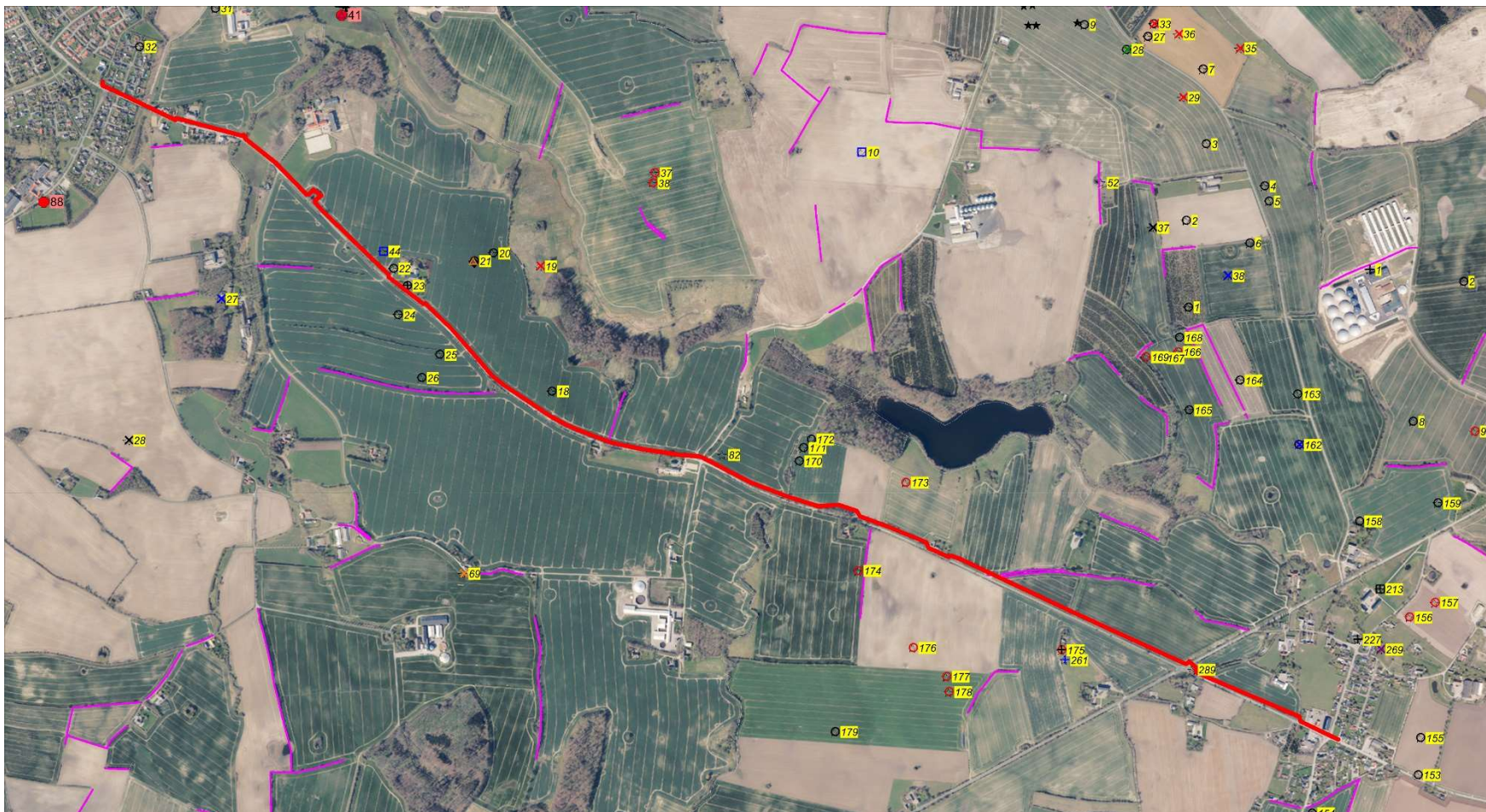
METTE SØRENSEN
MUSEUMSINSPEKTØR
D +45 65 37 08 32 | M +45 21 66 92 64
MESR@MSJ.DK
PLANER@MSJ.DK

Kortbilag til 25/7761 vedr. etablering af ca. 5,1 km cykelsti mellem Starup og Hejsager (Haderslev Kommune).

De berørte områder er markeret med rød streg. Beskyttede fortidsminder er markeret med tal på rød baggrund. Ikke-beskyttede fortidsminder er markeret med tal på gul baggrund. Beskyttede diger er markeret med lilla streg.

Aktuelt 4 cm kort.

Kortbilag til 25/7761 vedr. etablering af ca. 5,1 km cykelsti mellem Starup og Hejsager (Haderslev Kommune).

De berørte områder er markeret med rød streg. Beskyttede fortidsminder er markeret med tal på rød baggrund. Ikke-beskyttede fortidsminder er markeret med tal på gul baggrund. Beskyttede diger er markeret med lilla streg.

Ortofoto fra 2022.

Kortbilag til 25/7761 vedr. etablering af ca. 5,1 km cykelsti mellem Starup og Hejsager (Haderslev Kommune).

Detail af tracé. De berørte områder er markeret med rød streg. Beskyttede fortidsminder er markeret med tal på rød baggrund. Ikke-beskyttede fortidsminder er markeret med tal på gul baggrund. Beskyttede diger er markeret med lilla streg.

Ortofoto fra 2022.

Kortbilag til 25/7761 vedr. etablering af ca. 5,1 km cykelsti mellem Starup og Hejsager (Haderslev Kommune).

Detail af tracé. De berørte områder er markeret med rød streg. Beskyttede fortidsminder er markeret med tal på rød baggrund. Ikke-beskyttede fortidsminder er markeret med tal på gul baggrund. Beskyttede diger er markeret med lilla streg.

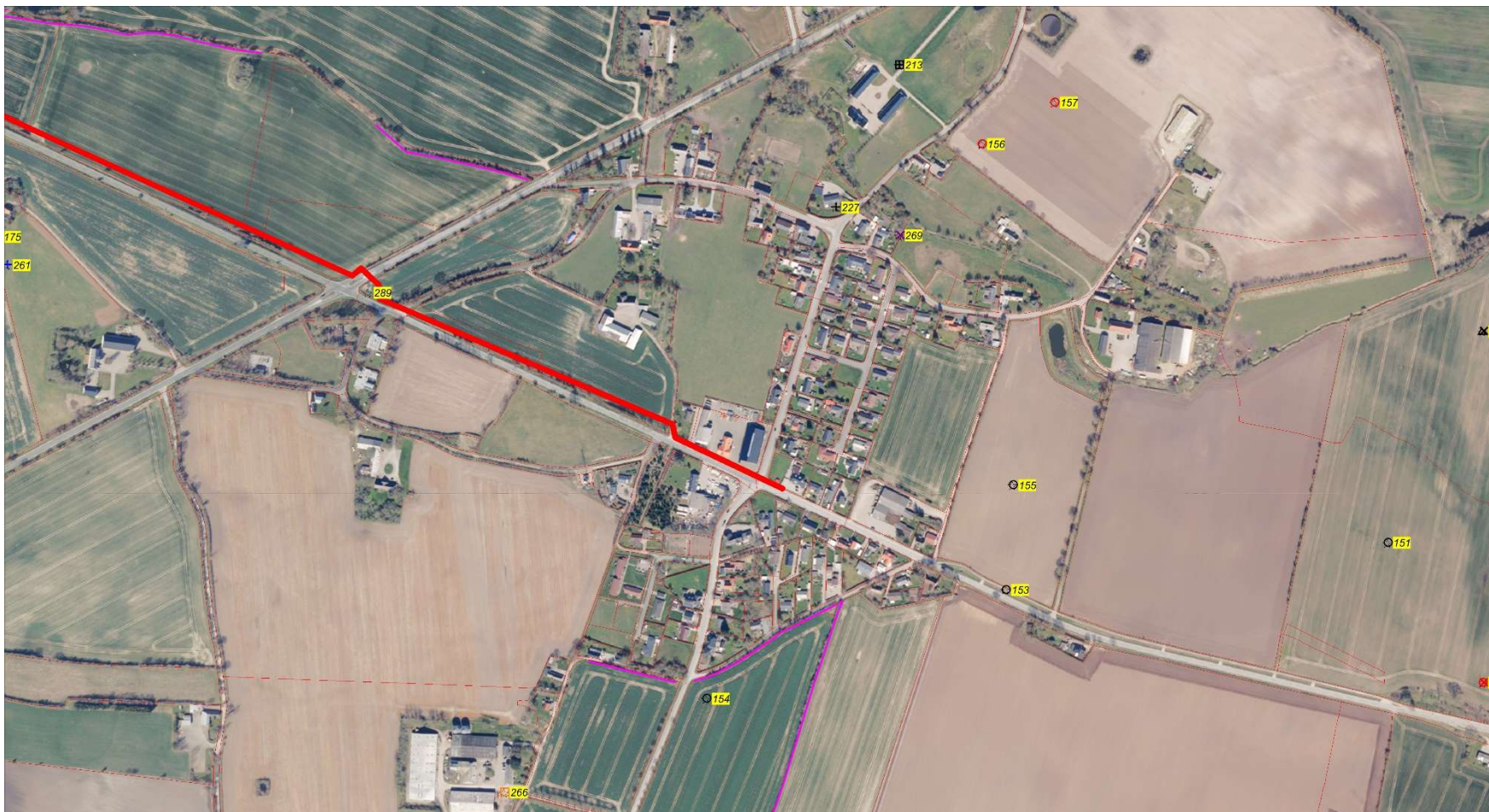
Ortofoto fra 2022.

Kortbilag til 25/7761 vedr. etablering af ca. 5,1 km cykelsti mellem Starup og Hejsager (Haderslev Kommune).

Detail af tracé. De berørte områder er markeret med rød streg. Beskyttede fortidsminder er markeret med tal på rød baggrund. Ikke-beskyttede fortidsminder er markeret med tal på gul baggrund. Beskyttede diger er markeret med lilla streg.

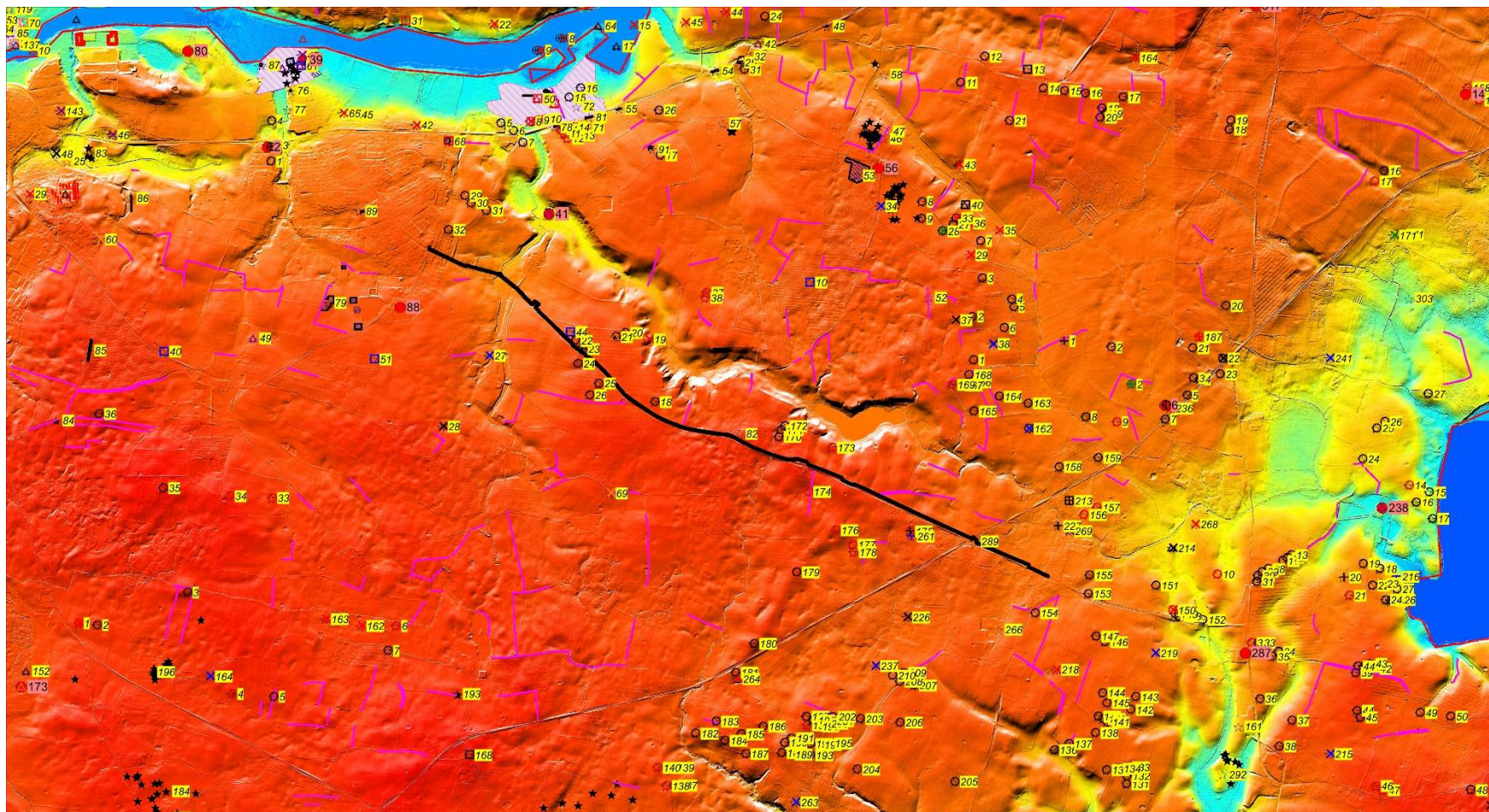
Ortofoto fra 2022.

Kortbilag til 25/7761 vedr. etablering af ca. 5,1 km cykelsti mellem Starup og Hejsager (Haderslev Kommune).

Detail af tracé. De berørte områder er markeret med rød streg. Beskyttede fortidsminder er markeret med tal på rød baggrund. Ikke-beskyttede fortidsminder er markeret med tal på gul baggrund. Beskyttede diger er markeret med lilla streg.

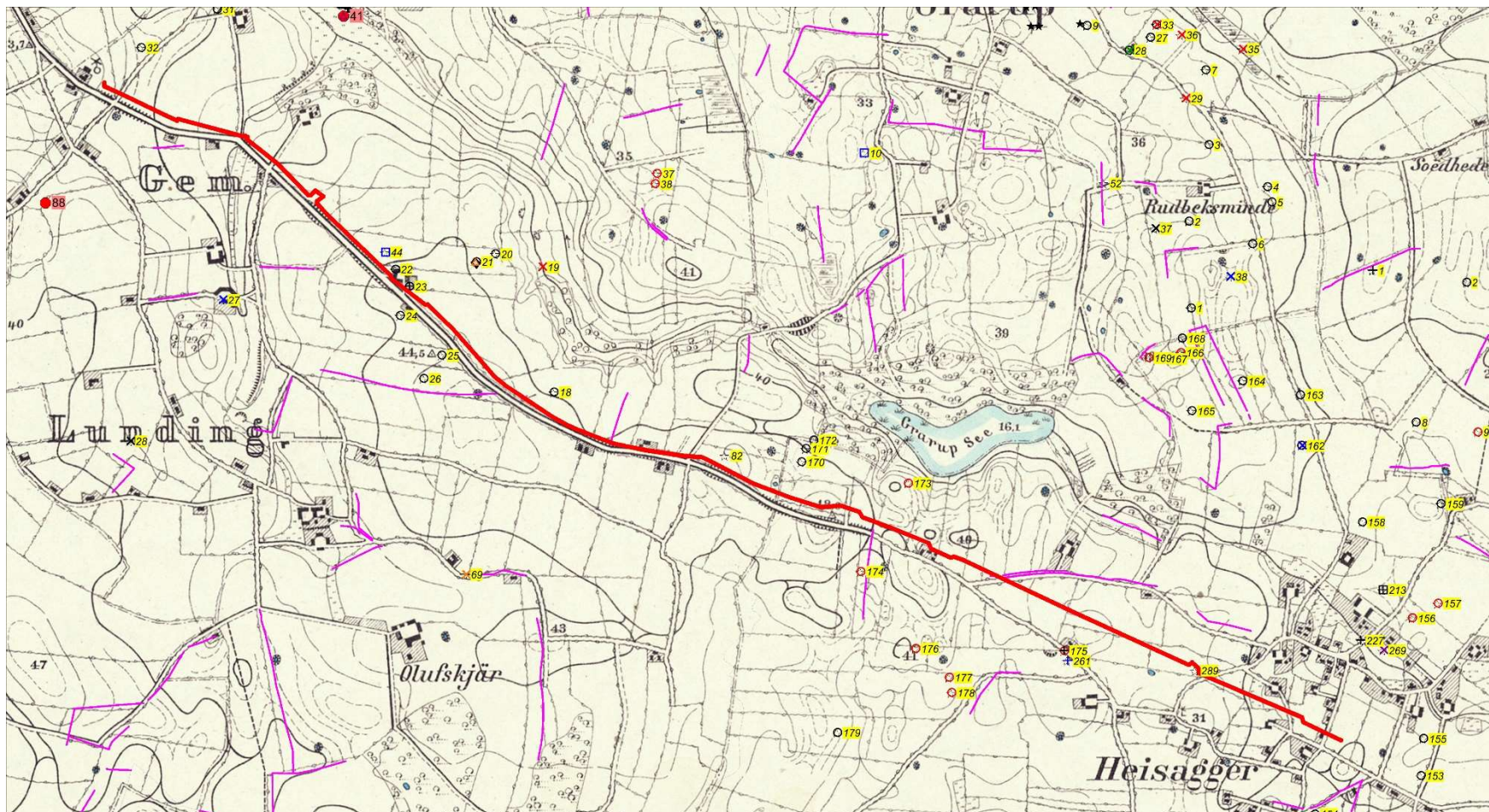
Ortofoto fra 2022.

Kortbilag til 25/7761 vedr. etablering af ca. 5,1 km cykelsti mellem Starup og Hejsager (Haderslev Kommune).

De berørte områder er markeret med sort streg. Beskyttede fortidsminder er markeret med tal på rød baggrund. Ikke-beskyttede fortidsminder er markeret med tal på gul baggrund. Beskyttede diger er markeret med lilla streg.

Danmarks Højdemodel – terrænmodel.

Kortbilag til 25/7761 vedr. etablering af ca. 5,1 km cykelsti mellem Starup og Hejsager (Haderslev Kommune).

De berørte områder er markeret med rød streg. Beskyttede fortidsminder er markeret med tal på rød baggrund. Ikke-beskyttede fortidsminder er markeret med tal på gul baggrund. Beskyttede diger er markeret med lilla streg.

Preussiske målebordsblade fra slutningen af 1800-tallet.